

Dinamik/Statik Siyaset İkileminde Göçmenlik “Sorunu”

Esin Hamdi Dinçer⁷²

Giriş

Göç ve toplumsal değişim arasındaki ilişkide toplumsal hareket bağlamında göçü bir insan hakkı olarak değerlendiren Stephen Castles, göçü toplumsal sorunların kaynağı olarak değerlendirmenin yanlışlığına vurgu yapar. Castles göçün her koşulda kötü bir şey olarak varsayılmasının bir norm haline geldiğini iddia eder. Buna karşılık aslında göçün sosyal bir ilişki olduğunu kabullenmemiz gerektiğini öne sürer. Ona göre eğer ortada bir sorun varsa bile bu sorunun kaynağı eşitsizliklerdir. Dünyadaki eşitsizliklerin azalmasıyla göçü zorunlu kılan koşullar da azalacaktır (Castles, 2010, s. 1568). Castles’e göre sorunun kaynağı insan hakları ve eşitlik temelli kavrayışın terkedilmiş olmasıdır. Bunun yanında göçe dair sorun algısını yaygınlaştıranın ise akademi içi ve akademi dışı bilgi birikimini kuran çalışmalar olduğunu öne sürer ve bu çalışmaların oluşum süreçlerine katkı sağlayan koşulları belirginleştirerek algının nasıl kurulduğunun soykütüğünü ayrıntılı şekilde analiz eder. İlk olarak bu analize göre sosyal bilimlerde disiplinlerarasılığın yok olması bütünlüklü bir göç analizini mümkün olmaktan çıkarmıştır. İkinci olarak göç çalışmaları gün geçtikçe spesifik örnekler üzerinden şekillenmeye başlamıştır. Üçüncüsü devletle yapılan işbirlikleri neticesinde göç çalışmaları devletlerin istediği yöne evrilen çalışmalar haline gelmiştir. Dördüncü olarak çalışmalarda göç ile ortaya çıkan çoğulcu ve dayanışmacı ağlara yapılan vurgular azalmıştır. Beşincisi sosyal teori üzerine kurulan çalışmaların sayısı azalmıştır. Son olarak ise ekonomi temelli göç açıklamaları sayısal bir ağırlık kazanmıştır ve çeşitliliğin diğer konularla ilişkisi ikincil ve dışsal hale getirilmiştir. Castles bunlara karşılık eğer göç çalışmalarının normatif bir hedefi olacaksa bu çalışmaların göçün azaltılması için değil, insanların nasıl bir arada, insan haklarına saygılı ve eşit yaşayabileceklerinin araştırılması için yapılması gerektiğini vurgular (Castles, 2010, s. 1569-1574).

Alejandro Portes, Castles ile paralel biçimde göç ve toplumsal alan arasındaki ilişkinin önemli olduğunu fakat negatif vurguyla değerlendirmenin yanlış olacağını öne sürer. Portes iddiasını savunmaya göçün sosyal değişime etkisinin iki ayaklı olduğu tespitiyle başlar: Bu ayaklardan biri “kültür/değer”, diğeri ise “nüfus/ekonomi” dir. Bu iki ayağa etkisinin derecesini ölçmek için ise “rakamlar”ın, “göçün geçici/kalıcılığı”nın ve “sınıfsal konumlanma biçimleri”nin kullanılabileceğini öne sürer (Portes, 2010, s. 1544-1545).

Portes, rakamlar incelendiğinde dünya nüfusunun yüzde 3-3,5’unun hareket halinde olduğu tespitini yapar. Dünya nüfusunun yedi milyar civarında olduğunu varsaydığımızda bu rakam yaklaşık iki yüz elli milyona denk gelir. Portes’e göre rakamlar göz önünde bulundurulursa göçün hem kültür konusunda hem de nüfusun

⁷² Öğr. Gör. Dr., Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, esinhamdidincer@duzce.edu.tr

köklü değişimi konusunda dünyayı tehdit eden bir niteliğe sahip olmadığı açıktır⁷³ (Portes, 2010, s. 1545). Göçün geçici ve kalıcılığı konusunda da benzer bir görünüme işaret eder. Ona göre geçici göçün kültür ve nüfus konusunda kalıcı bir etki yaratması kategorik olarak mümkün değildir. Kalıcı göçü değerlendirirken ise bu insanları ev sahibi ülkede entelektüel sermaye ve kol gücüne katkıları bakımından değerlendirmek gerektiğine dikkat çeker. Bu etkinin olumlu yönüne odaklanmanın daha makul olacağını vurgular. Ayrıca geçici ya da kalıcı göçün faillerinin geldikleri ülkelere gönderdikleri maddi varlıklarla o ülkelerde yarattıkları ve hatta ev sahibi ülkelerin üretim ve ticaret olanaklarını güçlendirerek ortaya çıkardıkları sosyal değişimin önemine dikkat çeker.⁷⁴ Bu açıklamalar ışığında göçün toplumsal değişim bakımından sorun ya da tehdit edici yönü yapay görünümlüdür. Sınıfsal konumlanma biçimleri düşünüldüğünde de Portes'e göre göçün kültür ve nüfusa etkisi sınırlıdır. Üst gelir grubunun ve/veya entelektüel sermaye sahibi göçmenlerin toplumsal koşullara entegrasyonu zaten çok hızlıdır. Bu bakımdan değişime etkisi de sınırlıdır. Diğer yandan alt gelir grubu ve kol emeğiyle çalışanların ise özellikle ikinci ve üçüncü kuşaktan itibaren topluma entegrasyon eğilimleri büyük ölçüde artar. Böylece ikinci ve üçüncü nesil göçmenler çeşitli meslek gruplarında profesyonel ağa katıldığı ölçüde zaten süregelen statüler aracılığıyla toplumsal alana katılmış olurlar (Portes, 2010, s. 1545-1547).

Her birinin göç olgusunun ortaya çıkış sürecine dair teorik yaklaşımları birbirinden farklı olsa da toplumsal değişime etkisi konusunda Thomas Faist de, Castles ve Portes ile benzer görüşleri savunur. Faist, göç ile ortaya çıkan heterojenliğin zorunlu olarak eşitsizlikleri yaratıp yaratmadığını sorar. Bu soruya “hayır” cevabını verirken göçün toplumsal eşitsizlikleri kuşkusuz yeniden ürettiğini, ancak bunun nedeninin politik karar alıcılarının yeniden dağıtımını dönüştürme konusundaki yeteneksizlikleri olduğunu öne sürer. Dağıtım sorunu, ona göre, sosyal gruplar arası dağıtım farklılığıdır (Faist; 2016, s. 2-4). Bu bağlamda tabii ki her heterojenlik eşitsizlik değildir ve hem göç veren hem de ev sahibi ülke açısından olumlu etkileri vardır. Ancak burada kastedilen yoksul ve zengin arasındaki heterojenlik değildir ve belki de göçe yaklaşımdaki sorunun en önemli yönü burada gizlidir ve daha önemlisi araştırmalar da bu koşula odaklanmada ısrarla çekimser davranmaktadır. Faist bugün göç alan ülke sayısının sabit kalırken göç veren ülkelerin sayısının artmasının yeniden bölüşüm koşullarına ilişkin soruna dikkat çekmeyi zorunlu kıldığını özellikle vurgular. Ona göre her geçen gün artan eşitsizliği yaratan koşulların küreselleşmesi, küresel ve sınırlararası göçü de derinleştirir (Faist; 2016, s. 10-11).

Belkis Kümbetoğlu da dünya refahının nasıl paylaşıldığı ve bireylerin bu refahtan ne ölçüde yararlandıklarını inceler. Buna göre bir kategori olarak göçmenler ile

⁷³ Hareket halindeki iki yüz elli milyonluk nüfusun 50-70 milyon arasındaki kısmının 2015 yılı itibariyle savaş kaynaklı zorunlu göçten kaynaklandığını ayrıca belirtmek gerekir. Özellikle düşük yoğunluklu savaşların sürdüğü Irak, Suriye ve Afganistan kaynaklı göç dikkate alınırsa Portes'in altını çizdiği rakamların azlığı çok daha fazla önem kazanacaktır (<http://www.unfpa.org/migration>).

⁷⁴ Birleşmiş Milletler nüfus araştırma fonu (UNFPA) verilerine göre bu maddi varlıkların kayıt altındaki toplam değeri 720 milyar dolar civarındadır. Bunun birçok ülkenin Gayri Safi Milli Hasılasından doğrudan yatırımlara ayrılan payı aştığı özellikle vurgulanmalıdır (<http://www.unfpa.org/migration>). Ayrıca göç kaynaklı geri dönen maddi kaynağın Türkiye ve diğer ülkeler için ayrıntılı karşılaştırmaları konusunda bkz. (<http://www.tradingeconomics.com/turkey/remittances>).

toplumsal olarak dışlanmışlar yani kadınlar, farklı renkten olanlar ve çalışmayacak durumda olanlar eş anlamlı biçimde kullanılırlar. Böylece toplumsal alanda dışlanacakların sayısal olarak oldukça büyük bir grup oluşturacaklarını da görmüş oluruz. Kümbetoğlu buradan yola çıkarak yabancılar ve kendilerine öfke duyulan ya da en azından daha aşağıda oldukları kabul edilenler olarak göçmelerin hükümetler ve işverenler tarafından yoksulluk, suç ve kirlilik gibi toplumsal sorunları üstüne yıkacakları bir günah keçisi haline getirildiklerini öne sürer. Bu arada ucuz emek ve beyin göçünden fayda sağlayan ülkelerin bu ev sahibi ülkeler olduğu gerçeğinin unutturulduğunun altını çizerek (Kümbetoğlu, 2003; s. 288).

Aslı Şirin Öner de ulus-devlet merkezli milliyetçiliğin uluslararası-göçü ulus-devletin sınırlarına, düzenine, vatandaşlık ve sosyal refah rejimine meydan okuyan bir olgu olarak gördüğünü öne sürer. Bu da göçmeni “vatandaş” a ya da “yerli” ye karşı “yabancı” olarak konumlandırma ve tanımlamaya iter. Öner daha sonra ise bu “yabancı”nın “yasal”, “yasal olmayan” ya da “düzensiz”, “kaçak”, “kağıtsız” gibi alt kategorilere ayrıldığının altını çizerek. Bu algı günümüz güvenlik politikalarının ve güvenlikleştirici söylemin giderek hakim olmasının önemli bir aracıdır (Öner, 2012, s. 14).

Basit Sorular, Önemli Sonuçlar

Tüm bu yorumlara dayanarak göç/göçmenliğin sorun/tehdit olarak algılanmasının göç çalışmalarındaki tek bakış açısı olmadığı söylenebilir. Ancak sorun şu ki bu çalışmalarda göç/göçmenliğin sorun/tehdit olarak algılanmasına neden olan koşullar tek yönlü bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Bu bağlamda göçün/göçmenin siyasal karar alma süreçlerinde sorun/tehdit olarak yerleşik hale getirilmesi ve bunun sonuçları konusunda bütünlüklü bir çalışma bulunmamaktadır. Burada sorulması gereken önemli sorular şunlardır: Göçü bir sorun, göçmeni bir tehdit biçiminde yerleşik bir algı haline getiren kavrayış nasıl bir siyaset yapma biçiminin sonucu olarak şekillenir? Göç/göçmenlik siyasal karar alma süreçlerinde hangi kategoriler aracılığıyla sorun haline gelir? Siyaset yapıcılar bu kategorileri kullanarak kendi siyasal konumlarında ne tür faydalar sağlıyorlar? Göçün/göçmenliğin siyasal karar alma süreçlerinde sorun ve tehdit olarak değerlendirilmesi ihtimali dışında bir siyaset pratiği mümkün müdür? Makalenin amacı bu soruları cevaplamaya çalışarak dünya siyasetinde asli tartışma konuları arasında bulunan göçü bütünlüklü bir şekilde ele alacak bir bakış ortaya koymaktır. Bu amaçla söz konusu alandaki yöntemsel boşluğa katkı sağlama hedefindedir.

Yukarıdaki sorulardan hareketle, ilk olarak statik/dinamik siyasal olan koşulları belirginleştirilmelidir. Bu çaba göç/göçmenlik konusunda “sorun/tehdit” algısının oluşum veçhelerini anlamak açısından önemlidir. Hannah Arendt bu süreci belirginleştirmek konusunda önemli fırsat sağlamaktadır.

Arendt kendi de yaşamının önemli kısmında mülteci ve göçmen olarak yaşamış önemli bir yirminci yüzyıl teorisyenidir. Siyasal olanın sınırları üzerine düşündüğü tüm eserlerinde, içinde bulunduğu bu koşulların etkisini görebiliriz. Çalışmalarının ana eksenini ulus-devlet rejimleri içinde siyaseti kuran, siyaset dışına çıkılan ve siyaset yapma olanağını yok eden koşulları belirginleştirmek oluşturur. Arendt, statik siyaseti özellikle değişime açık olmayan ve kendini içerideki olarak tanımlayan bir grup insanın dışarıdakiler için koyduğu kuralların “değişmez” ve “süreklilik” kazanması olarak değerlendirir (Arendt, 2003, s. 338). Statik siyasete alternatif olarak da eylemi, iktidar ve özgürlük anlayışlarıyla beraber dinamik siyaset kavrayışının merkezine

yerleştirir. Eylem birbirine eşit seviyede sonsuz iktidar odağını (çoğulcu ve her bir grubun eylemini mümkün kılacak şekilde oluşmuş olan) özgürce ortaya çıkarmalıdır. İktidar ise yalnızca, insanların karşılıklı ilişkide oldukları ve söz vererek/ söz tutarak bir kuruluş eyleminde birleştikleri “dünyevi bir-arada-oluş alanına hasredilen yegâne insani girişimdir ve siyaset sahnesinde de pekâlâ en yüksek insani yeti olabilir” (Arendt, 2013, s. 235).

Arendt için siyasetin statik biçimde kurgulanması denildiğinde iktidarların değişim ve dönüşüme kapalılığı anlaşılmalıdır. Peki, bu kapalılığı mümkün kılan olgusal zemin nasıl kurulacaktır? Arendt bu sorunun cevabı için önemli siyaset teorisi metinlerinden biri olan *Totalitarizmin Kaynakları*’nı yazar. Burada egemenlerin tekçi anlayışla çoğulcu tüm özellikleri dışlayan, tartışma ve müzakereyi anlamsızlaştıran ve siyasal eylemi siyaset dışına çıkaran ayrımcılık/ırkçılık, emperyalizm ve topyekün tahakküm koşullarını ele alır. Arendt’in statik siyasete ilişkin yaptığı saptamalar ışığında göçün sorun olarak algılanmasını sağlayanın da statik siyaseti kuran bu koşullar olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Statik Siyaset ve Araçları

Arendt için statik siyasetin kurucu unsurlarından olan ayrımcılık tek kimlik üzerinden yürütülen siyaset yapma anlayışıdır. Ona göre doğuştan gelen özelliklerimizi temele yerleştiren siyaset zorunlu olarak öteki kimliklerin dışlanmasına neden olur. Bu nedenle kimlik siyaseti yapmak kimlik savunusu yapmak olmamalıdır; tersine eylem ve söz ile kim olduğunu göstermektir (Toker, 2005, s. 65). Arendt’e göre ırkçılık ise insanlar arasında eşitsizliği katı hiyerarşik tabakalaşma anlayışıyla kurar. Dışlama kavrayışını bu bakış açısının merkezine yerleştirir. Bürokratik yönetimin önemli bir icraatı olarak ırkçılığı “insan haklarının yıkılışı”nın temsili olarak betimler. ırkçılık ve bürokrasinin ekonomi merkezli düşünme yöntemi de ulus-devletin şeklini değiştirir. Başlangıçta yurttaşların eşit haklarla bağlı olduğu ulus-devlet ayrımcılık ve tek kimlik üzerinden yeni bir yurttaş tanımlar yaparak onları azınlık konumuna indirger (Urbınati, 2015, s. 79). Sonuç olarak ayrımcılık ve ırkçılık insanlar arasında keskin ayrımlar yapar ve onlar arasındaki ölümcül rekabeti göstermeye dayalı olarak gelişir. Bu bağlamda göçün sorun olduğu algısı üzerine düşünüldüğünde de söz konusu ölümcül rekabetin kurumsallaşması için önemli bir araç olduğu yönündeki tespit yersiz olmayacaktır. Hiyerarşik anlayışın kurumsallaşması için tehdit olarak sunulan göçmen ve sorun olarak sunulan göç önemli bir araç konumuna yerleşir. Bu sayede her birey, cemaat ya da ulus kendi üstünlüğünü, ötekini elde edilebilir, yönetilebilir ve hatta haksız ve devletsiz bırakıp yok edilebilir olduğu algısına dayanarak kurabilir. Egemenliğin değişmezliği konusunda toplumu bölmek ve düşmanlıklar üzerinden kontrol altında tutmak için göç ve göçmenlik olgusu siyasetin merkezine yerleştirilir.

Arendt statik siyaset kurucu unsurlarından ikincisi olan emperyalizmi ulus-devletlerde sabitlenmiş çıkar gruplarının/burjuvazinin yayılcı ve genişlemeci arzularının siyaseti massetmesi olarak tanımlar. Bu şekilde ulus devletinin siyasal hedefleriyle burjuvazinin siyasal hedefleri tam olarak örtüşmüş olur. Emperyalizm, ırkçılık ile birlikte ulus-devletin eşitlikçi politikalarının terkedilmesi konusunda önemli bir diğer göstergedir. Emperyalizm yurttaşlar yerine ulus-devleti temsil ettiği varsayılan bu azınlığın/burjuvazinin finansal kaynak bulma etkinliğidir (Arendt, 1998, s. 22,25). Öyle ki ulus-devletler başlangıçta koymuş oldukları eşit yurttaşlığa dayanan ilkelerini, yayılcı ve genişlemeci politikalarla varlıklarını korumak uğruna yok sayarlar. Kazananı olmayan bu süreçte milyonlarca insanıysa “yok oluş” a sürüklerler

(Arendt, 1998, s. 51-52). Haklarını kaybeden bu insanlar, hiçbir yerde var olamayan göçmen gruplar haline gelirler. Sonuçta bu insanlar anayurtlarından ayrıldıklarında yurtsuz; devletlerini bıraktıklarında devletsiz; insan haklarından yoksun bırakıldıklarında ise artık haksız; “yeryüzünün posası” olurlar (Arendt, 1998, s. 256).

Bu bağlamda düşünüldüğünde göçün sorun olduğu algısının yerleşik hale getirilmesi, emperyalist düşüncenin temel sorunlardan biri olduğunu gizleme amacını taşır. Statik siyasal olanın kuruluşu açısından insanı “hak sahibi olmaya hakkı olan bir canlı” olmaktan çıkaran emperyalist politikalar, insanları devletsiz ya da yersiz yurtsuz bırakmanın önemli bir nedenidir. Göçün sorun olduğu algısı toplumda bir norm olarak hak sahibi olmama halini ya da eş anlamlı olarak emperyalist siyaseti kurar. İnsan hakları kavramıysa böylece artık sadece azınlığın/burjuvazinin hakları şeklinde algılanır ve dışlayıcı siyaset genel bir ilke haline gelir.⁷⁵ Ayrıca göç ve göçmenlerin emperyalizmin yayılcı eğilimine meşruyet kazandıran bir tarafı olduğu da vurgulanmalı. Buna göre göçmenleri yetersiz ve uygar olmayan insan grubu olarak tehdit olmaktan çıkarmak amacıyla emperyalist siyaset, onları geldikleri yerleri “düzenlemek” için de meşru bir araç olarak kullanılır. Bu statik siyasetin gereği olarak göçmenler, hem ortadan kaldırılmaları hem de geldikleri yere taşınmaları gereken bir öge durumuna indirgenirler. Daha da ötesi göçmenin hareketine neden olan (emperyalist siyasetin kendi yarattığı) koşullar, yayılcı politikanın meşruyet aracı haline getirilir.

Topyekün tahakküm de diğer iki olgu gibi Arendtçi siyaset teorisinde siyasal olanı statik bir konuma indirmek için önemli bir araçtır. Arendt topyekün tahakkümden herhangi bir hakkın diğer bütün haklar üzerinde egemenlik kurmasını anlar. Ona göre herkesin atomize olmuş bir biçimde kendi çıkarına yöneliminin somutlandığı rejimlerde toplumsal ve siyasal, özel ve kamusal, bireysel kavrayış ve yurttaşlık bilinci muğlaklaşır. Topyekün tahakküm anlayışı, insanı söz konusu siyasetin nesnesi haline getirir. Arendt bu sürecin ortaya çıkışı için gerekli şartları ayrıntısıyla ortaya koyar. Ona göre topyekün tahakkümün yerleşik olması önce sınıf sisteminin ve onun örgütlü dayanışma ağlarının çöküşü ile gerçekleşir. Bu şekilde kenetlenmiş sınıf üyeleri birbirlerinden koparlar. Sendika, siyasi parti, meslek örgütü ve yerel yönetim dayanışma ağları daha sonra tekçi/totaliter bir kavrayışa evrilecek olan siyasi partilerin “kitlese hareket” bilinciyle ikame edilir (Arendt, 2011, s. 668).

Arendt siyasal özne olmanın mümkün olmaktan çıktığı bu siyasal sistemin “yalan”, “şiddet/terör”, “propoganda” gibi siyaset karşıtı öğelerle inşa edildiğini vurgular (Arendt, 2014, s. 475, 492; Arendt, 2011, s.726-727; Arendt, 2011, s. 767-777). Bu araçlarla sistem kendi oluşum sürecinde karşılaştığı zorluklara çözümler geliştirir ve sürekli yeniden kurulur. Sonuç olarak topyekün tahakküm ile sözü edilen araçlar “insanı insan olarak gereksiz” konuma ve dünyasızlığı bir olgu haline getiren anlayışı temsil eder. Arendt’in yeni siyasal olan pratiği olarak tanımladığı bu sistem yirminci yüzyılda büyük acıların kaynağı haline gelir.

⁷⁵ “Hak sahibi olma hakkı”nın yitirildiği koşulları anlamak açısından özellikle üç makaleye bakılabilir: İlk olarak Jacqueline Bahbha özellikle çocukların devletsiz ya da yersiz yurtsuz kalışlarının hukuki ve toplumsal sonuçlarını Arendtçi perspektifle yorumlar (Bahbha, 2009). M. San Martin ise kamusal/özel alan ayrımı, birey olma, öteki olma, mülksüzlük, konuşma gibi olguları hak sahibi olma hakkının yitirilişi çerçevesinde Arendtçi bir okumaya tabi tutar (Martin, 2010). Serena Parekh ise yine devletsiz insanlar olan mültecilerin “göçmen kamplarındaki” koşullarından hareketle onları “hakkı olan bir canlı” olmaktan çıkaran bakımımızın temellerini sorgular (Parekh, 2013).

Bu bağlamda göçün sorun, göçmenin tehdit olduğu algısı Arendt'in topyekûn tahakküm konusunda sunduğu kavram setindeki araçların yerleşmesi için de kullanışlıdır. Göç özellikle özne olma halini yok etme ve kitlesel hareketi mümkün kılma bakımından statik siyasetin önemli bir koşulu olur. Hangi etnik kimliğin düşman konumuna yerleştirileceğine karar verilmesi sonrasında yalan ve propaganda teknikleriyle özne olması istenmeyen yurttaşlar, “hak sahibi olma hakkı” olmayan göçmenler karşısında konumlandırılır. Zaman zaman terör ve şiddetin faili zaman zaman da nesnesi haline getirilen göçmenlerin tehdit olduğu algısı tekrar eden yalan ve propaganda araçlarıyla sabitlenir.⁷⁶

Sonuç olarak göç politikaları sınırları kapatmaya, sınır içinde kalanlara güvenlikçi politikaları dayatmaya, sınır ötesini düzenleme konusundaki emperyalist politikanın meşruiyetini sağlamaya, haklara dayalı eşitlikçi hümanizm düşüncesinin istisnai haller yaratılarak askıya alınabileceğine dair görüşlerin yerleşmesine olanak sağlar. Siyasette egemenliğin ve tahakküm ilişkilerinin sürekliliğini sağlayan araç olarak göç, sorun olduğu yönünde belirginleştirilen bir algıyla önümüze konulur.

Sonuç Yerine: Seçenek Olarak Dinamik Siyaset

Burada şu soru sorulabilir: Statik siyaseti kuran araçları önümüze seren Arendt'in kavramlarıyla ele aldığımız göçü, yine onun kavramlarıyla bu kez dinamik siyaset anlayışı üzerinden değerlendirmek mümkün müdür?

Arendt için dinamik siyaset iki seçenek arasında tercih yapmaya zorlanan ve dışarıdaki olarak tanımlanan yurttaşları bu iki seçenektan birini seçmeye zorlamaktan vazgeçmektir. “Dışarıdakiler” şeklinde tanımlanan yurttaşların *Paria* ve *Parvenü* seçenekleri arasında tercih yapmaya zorlandığını belirler. *Paria* olmak sistemin dışında sessizce beklemek, *Parvenü* olmak ise sistemin içinde olmak için sahip olduğun kimliğin, sınıfın, statünün özelliklerini terketmek ve gerçek yurttaş olarak görülenler gibi davranmayı kabullenmektir. Arendt asimile olmanın en acımasız hali olarak tanımladığı bu ilişki biçimlerini, şimdi ve burada her anı yeniden eşitlik, bağımsızlık ve özgürlük temelinde kuran devrimci bir anayasal yurttaşlık tanımıyla ikame eder. Ona göre “siyasal hak” sadece teknik bir boyutla incelenir olmaktan çıkarılmalıdır (Dinçer, 2015, s. 72).

Bugün göçmenler tam da bu bağlamda işe yarar oldukları sürece yaşama katılmalarına izin verilen, herhangi bir yaşamları olduğu varsayımından uzakta kanunlar merkezinde ele alınan ve tekil faydası temelinde teknik boyutuyla değerlendirilen bir varlık konumuna indirgenmiştir. Göçmenlik bu haliyle sınırları ayrıntılı şekilde belirlenen bir kategoridir. Sınırların dışına çıkıldığında göç sorun göçmen de tekniğe tehdittir. İnsan haklarının siyaset ve demokrasi ile ilişkisi koparılmıştır (Urbinate, 2015, s. 81).

⁷⁶ İngiltere’de AB karşıtı bloğun Türkiye’nin AB’ye girmesi konusundaki çekincelerini ifade ederken kullandığı “Türklerin AB’ye girmesiyle İngiltere’nin ulusal güvenliğinin tehdit edileceği” yönündeki haber için bkz. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160522_ingiltere_turkler_ab_referandum. Türkiye’de 2008 finansal krizi sırasındaki sırasında oraya çıkan işsizlik rakamları ile 2016’daki rakamlar aynı olmasına karşın işsizlik sorunun kaynağı olarak Suriyelilerin gösterilmesi konusundaki haber için bkz. <http://www.gazetevatan.com/10-suriyeli-gocmen-6-issiz-turk-916716-ekonomi/>. AB ülkelerinde terör olaylarının birkaç ülke ile sınırlı olmasına karşın, aşırı sağ politikalarla göçmen karşıtlığının tüm ülkelerde yayılması ve politika kurucu bir argüman haline gelişi için bkz. <https://www.statista.com/chart/5416/survey-europeans-fear-refugees-will-heighten-terror-threat/>. Örnekler çoğaltılabilir.

Daha önce belirtildiği üzere Arendt'e göre devletsiz olma hali hak sahibi olma hakkının yitirilmesi ile eş anlamlıdır. Bu haliyle ona göre hak sahibi olma hakkını tanıyan dinamik bir siyasal olanın kurulması için öncelikle, bireysel mobilite hakkı olan insanların devlet aidiyetini seçme hakları olduğu kabul edilmelidir. Devletsiz olma hali ve bunu mümkün ve sürekli kılan statik siyaset araçları göçmenlerin yaşamsal sorunlarının kaynağıdır. Göçe ilişkin istatistikler incelendiğinde göçün sorun, göçmenin bir tehdit olmadığı; tersine devletsiz bırakmanın ve bunu ortaya çıkaran koşulların göçü sorun, göçmeni tehdit haline getirdiği görülür. Göç/göçmen, tehdit/sorun niteliği kazandıkça hareketin hukuk dışı yollarla gerçekleşme potansiyeli artmaktadır. Göçmenlerin hukuk dışı yollarla göçe yönelmeleri ve bu şekilde kayıt dışına çıkarılmaları yurttaşlık haklarından yararlanmaksızın yaşamaya zorlanmalarına neden olmaktadır. Daha da ötesi çocuk/kadın ticareti ve çalışma süreçlerinde çocukların⁷⁷/kadınların yüksek sömürü ilişkilerinin nesnesi haline gelmeleri kaçınılmaz hale gelmektedir.⁷⁸

Sonuç olarak göç eden nüfusu hangi nedenle göç etmiş olursa olsun küresel hukuk sisteminin parçası olarak düşünmek ve “hak sahibi olma hakkı”nı küresel çerçevede tanımlamak elzem görünmektedir. Kant merkezli bir kategori olarak “kosmopolitan yurttaşlık” fikri derinlemesine tartışılmalıdır. Buna göre insan “hak sahibi olma hakkı” küresel çerçevede tanımlanan bir varlık olarak görülmelidir (Benhabib, 2014, s. 66-71). Arendtçi bir bakışla bugün devredilemez olan hakların tatbik edilemez olduğu bir dünya pratiğini yaşıyoruz. Onun bakışıyla siyaset “devrimci” bir gözle yeniden ele alınmalıdır. Aksi takdirde statik siyaseti kuran koşullar göç ve göçmenliği kendi siyasal anlayışını tesis etmek için bir araç olarak kullanmaktan vazgeçmeyecektir. Çoğulcu ve ortak yaşam kültürünü küresel biçimde öne çıkaran siyaset, insanı hangi coğrafyada bulunursa bulunsun ilkeler düzleminde ve anayasal yurttaşlık temelinde tanımlamalıdır. Tersini durumda kadın ve çocuk bedenleri başta olmak üzere tüm göçmenler sayısal bir veri olarak değerlendirilecek ve statik siyaseti kuran nesnelere haline getirileceklerdir. Bu anlayış tepkisel biçimde, içinde buldukları yaşam pratiğini sorgulayan göçmenleri, hızlı bir şekilde köktenci ve radikal grupların siyasal araçları olmaya yönlendirebilecektir.⁷⁹ Bu çerçevede bugün modern yaşam ve siyasetin kurgusal olarak önümüze koyduğu “göç sorunu”nu, sorun olmanın ötesinde küresel yurttaşlık hakları ile dinamik siyasetin özgürlükçü bir olanağı olarak okumamız gerekir. Aksi halde kısa vadede bugünkü yönetimlerin kendi statik yönetsel gücünü kuvvetlendiren bu olgu onların kendi mezar kazıcıları olacaktır.

Kaynakça

- Arendt, H. (1998). *Totalitarizmin Kaynakları 2/ Emperyalizm*, İletişim Yayınları.
Arendt, H. (2003). *İnsanlık Durumu*, İletişim Yayınları.
Arendt, H. (2011). *Elemente und Ursprünge Totaler Herrschaft*. Piper Verlag.
Arendt, H. (2013). *Devrim Üzerine*, İletişim Yayınları.

⁷⁷ Bhabha bu çocukları “Arendt’in Çocukları” olarak tanımlar. Ona göre bu şekilde bir yaşama zorlanan bu çocuklar sürekli bir istisna halinin yaşandığı bir dünyada hak sahib olma halinin dışlandığı, insan hakları uygulamalarının yok sayıldığı bir politikanın nesnesi haline getiriliyor. Bhabha, 2009, s. 449)

⁷⁸ Söz konuzu veriler için bkz. <http://www.unfpa.org/migration>

⁷⁹ Etnik ekonomi ve bu ekonomiye dahil olan göçmenlerin deneyimlediği sömürü ilişkileri için yapılan ayrıntılı çalışma için bkz. (Bilecen, 2015).

Arendt, H. (2014). *Formasyon, Sürgün, Totalitarizm Anlama Denemeleri 1930-1954*. Dipnot Yayınları

Bhabha, J. (2009). Arendt's Children: Do Today's Migrant Children Have a Right to Have Rights? *Human Right Quarterly*, 31, pp. 410-451.

Bilecen, T, Araz, M. S. (2015). Londra'da Yaşayan Türkiyeli Göçmenlerin Etnik ve Mezhepsel Aidiyetlerinin Siyasal Tutum ve Davranışlara Etkisi, *Göç Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, s. 189-207.

Castles, S. (2010). Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. *Ethnic and Migration Studies*, 36: 10, 1565-1586.

Diñçer, E. H. (2015), Hannah Arendt Düşüncesinde Siyasal Olan, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Faist, T. (2016). Cross-Border Migration and Social Inequalities, *The Annual Review of Sociology*. 42, 1-24. Received from www.annualreviews.org. Access provided by Cornell University on 06/07/2016.

Kümbetoğlu, B. (2003). Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik, *A. Kaya, G. G. Özdoğan (Der.) Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar*, Bağlam Yayınları, s. 271-298.

Öner, N. A. Ş. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar, *S. G. Ihlamur, N.S. Ş. Öner. Küreselleşme Çağında Göç*, İletişim Yayınları, s. 13-27.

Parekh, S. (2014). Beyond the Ethics of Admission: Stateless People, Refugee Camps and Moral Obligations. *Philosophy and Social Criticism*. Vol. 40/7, pp. 645-663.

Portes, A. (2010). Migration and Social Change: Some Conceptual Reflections. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 36, No. 10, 1537-1563.

San Martin, M. (2009). Immigrants' Rights in the Public Sphere: Hannah Arendt's Concepts Reconsidered. *Societies Without Borders*. 4/2, pp.141-57.

Toker, N. (2005). Hannah Arendt Neden Feminist Olmadı, *Amargi*. No:1, 64-67.

Urbinati, N. (2015). The Joined Destiny of Migration and European Citizenship. *Phenomenology and Mind*. No.8, pp. 78-92. Received from www.fupress.net/index.php/pam on 06/06/2016.

Diğer Kaynaklar

<http://www.unfpa.org/migration>

<http://www.tradingeconomics.com/turkey/remittances>

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160522_ingiltere_turkler_ab_referandum

<http://www.gazetevatan.com/10-suriyeli-gocmen-6-issiz-turk-916716-ekonomi/>

https://www.statista.com/chart/5416/survey_europeans-fear-refugees-will-heighten-terror-threat/